

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Fiil Çekimi Becerilerine Yönelik Bir Yanlış Çözümlemesi

Esin Yağmur Şahin¹

Özet: Bu çalışmada, Türkiye’de bir devlet üniversitesinde faaliyet gösteren TÖMER’in hazırlık sınıfında öğrenim gören yabancı uyruklu 14 öğrencinin Türkçe öğrenirken kip eklerini kullanma becerileri, yanlış çözümlemesi yaklaşımına göre incelenmiştir. Betimsel tarama modelinde tasarlanan bu araştırmanın amacı, B2 Türkçe dil seviyesindeki öğrencilerin cümlenin fiilini ve kipini tespit edebilme becerilerini ortaya koymak, kip değişikliği yaparken hangi yanlışları yaptıklarını belirlemek ve verilerden elde edilen sonuçlardan hareketle bu konuyla ilgili çalışmalar yapacak araştırmacılara birtakım önerilerde bulunmaktır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış “*Öğrenci Bilgi Formu (ÖBF)*” ve “*Timur’un Filleri ve Nasreddin Hoca*” isimli 29 yargı içeren cümlelerden oluşmuş fıkra türü anonim bir metnin yer aldığı matbu bir form kullanılmıştır. Öğrencilerden bu metindeki fiilleri formdaki yönergeler doğrultusunda “zaman ve tasarlama kipleri”ne göre çekimlemeleri istenmiştir. Elde edilen veriler nitel araştırma yollarından biri olan içerik analizi ve yanlış çözümlemesi teknikleri kullanılarak analiz edilerek 7 başlık altında sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin yaptıkları yanlışlar, bu başlıklar altında bulgu ve yorumlar bölümünde, müdahale edilmeksizin verilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin en çok yanlışla düştükleri başlıkların sırasıyla “*Fiil Kök ya da Gövdesinin Yanlış Tespit Edilmesinden Kaynaklanan Yanlışlar, Yanlış Şahıs Eki Kullanımından Kaynaklanan Yanlışlar, Ses Kurallarına Aykırı Kullanımdan Kaynaklanan Yanlışlar, Yanlış Kip Eki Kullanımından Kaynaklanan Yanlışlar, Gereksiz Birleşik Zaman Kullanımından Kaynaklanan Yanlışlar, Olumsuzluk Ekinin Yanlış Kullanımından Kaynaklanan Yanlışlar, Konuşma Dili ile Yazı Dilini Karıştırmaktan Kaynaklanan Yanlışlar*” olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Yanlış Çözümlemesi, Dil Bilgisi Öğretimi, Fiiller, Kip Ekleri.

Geliş Tarihi: 08.04.2019 – **Kabul Tarihi:** 02.10.2019 – **Yayın Tarihi:** 24.12.2019

DOI: 10.29329/mjer.2019.218.13

An Error Analysis of Verb Conjugation Skills of Learners of Turkish as a Foreign Language

Abstract: This study investigates mood using skills of 14 non-native Turkish learners studying at a preparation class of TOMER at a state university in Turkey with reference to error analysis approach. The aim of the study, which is designed by descriptive scanning model, is to find out B2 level Turkish learners’ skills in identifying

¹ **Esin Yağmur Şahin**, Assoc. Prof. Dr., Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-9730-3280

İrtibat Yazarı: esinsahin25@gmail.com

the verb and the mood of the sentence, to specify the types of mistakes they make in conjugations, and make suggestions for the researchers studying the same topic. As data collection tools, this study made use of a “Student Information Form (SIF)” and a printed form including an anecdote style anonymous text called as “Timur’s Elephants and Nasreddin Hodja” with 29 sentences. The participants were asked to conjugate the verbs in the text according to “time and subjunctive mood” in line with the instructions in the form. The qualitative data were analyzed by content analysis and error analysis techniques and classified under 7 categories. The errors of the participants were originally presented and interpreted under each category in the findings section. According to the findings, the most common errors made by the participants were listed as; “Errors in the inaccurate determination of the verb root and affixes, “Errors in inaccurate use of possessive suffixes, “Errors in vowel harmony use”, “Errors in using inaccurate mood affixes”, “Errors in unnecessary use of compound tenses”, “Errors in inaccurate use of negative particles”, and “Errors with the confusion of written and oral language”.

Keywords: Teaching Turkish as a Foreign Language, Error Analysis, Teaching Grammar, Verbs, Mood Affixes

GİRİŞ

Fransızca “*grammaire*” olarak bilinen “dil bilgisi” terimi, TDK Türkçe sözlükte “Bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim, dil bilgisi (TDK, 1998:589).” şeklinde tanımlanır. Ana dili ve yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde: “Dil bilgisi öğretimi nedir, birbirlerinden farklı uygulamalar gerektirir mi ve nasıl olmalıdır?” soruları ise geçmişten bugüne araştırmacıların üzerinde çalışıp tartıştığı, farklı yorumlar getirdikleri konuların başında yer almaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde amaç, hedef dilde verilen mesajların öğrenci tarafından doğru anlaşılması ve yine öğrencinin hedef dille iletmek istediği mesajı karşısındakine doğru iletebilmesidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin temelinde bu “*gereksinim*”e cevap verme vardır. Öğrencinin gereksinimi olan mesajı doğru anlaması ve iletmek istediği mesajı doğru aktarabilmesinde dil bilgisi öğretiminin olumlu etkisi olduğu tartışma götürmezken gerek yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanmış kitaplarda ve gerekse öğretmenlerin Türkçe öğretimi esnasındaki uygulamalarda dil bilgisi daha çok belli cümle yapıları öğretilirken öğrenciye verilmektedir. Bunda, ana dili ya da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretiminin içerdiği kuralların öğrenciye oldukça sıkıcı geldiğinin, dersin amacı haline getirildiğinde müfredat konularının yetiştirilmesinde zorluklar yaşandığının, hatta dil bilgisi öğretiminin başka dersleri öğrenmeye etkisinin az olduğunun, yazın sanatını kavramaya etkisininse olmadığına, yabancı dil öğretiminde tecrübe aktarımının önemli olduğunun ve aynı zamanda Dil Bilgisi Çeviri Yöntemi’nin uygulandığı sınıflarda başarının istendik düzeye ulaşamayışının tespit edilmesi etkili olmuştur (Horwitz, 1986; Demircan, 2013; Genç ve Şahin, 2012; Stephen ve Terell, 1983; Göğüş, 1978). Tüm yerli ya da yabancı kaynaklı bu ve benzeri çalışmalar dil bilgisi öğretiminin gereksiz olduğu ya da dil

öğrenmede etkisi olmadığı görüşünde birleşirlerken, insanın ana dilini öğrenirken dil bilgisine ihtiyaç duymadığını fakat yabancı bir dil öğrenirken hedef dille kendi ana dillerini sürekli karşılaştırma ihtiyacı duyduklarını; şemalar ve örneklerle kuralların verilmesinin hedef dili öğretmeyi ve öğrenmeyi, aynı zamanda kullanmayı kolaylaştırdığını; öğrencilerin hedef dile ait dil bilgisi kurallarını öğrenmesinin onun anlama ve anlatma becerisini geliştirdiğini tespit eden ve bu nedenle yardımcı bir bilgi olarak da olsa dil bilgisinin verilmesi gerektiğini söyleyen çalışmalar da vardır (Barın, 1994; Özbay, 2006; Sezer vd, 1991; Dolunay, 2010).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretirken dil bilgisi öğretimine de yer vermekte fayda olduğu inancı, öğrenciye dil bilgisinin nasıl verilmesi gerektiği sorusunu da beraberinde getirmiştir. Kişisel deneyimleri, gözlemleri ve araştırmaları sonucunda pek çok araştırmacı dil bilgisinin okuma, yazma gibi öğrenme alanlarıyla ilgili etkinliklerin içinde, metinden yola çıkılarak ve uygun bağlamlar aracılığıyla “*sezdirme*” yoluyla verilmesi gerektiği sonucuna varmışlardır (Cem, 2005; Öz, 2001; Sağır, 2002; Sever, Kaya ve Aslan, 2008) çünkü Beydoğan ve Şahin (2002)’e göre de, ana dili eğitimindeki başarısızlığın temellerinde geleneksel dil bilgisi öğretimi uygulamaları yatmaktadır.

Dinleyerek anlama, karşılıklı konuşma, sözlü anlatım, okuyarak anlama ve yazılı anlatım gibi dil becerilerinin edindirilmeye çalışıldığı yabancı dil olarak Türkçe öğretim programı içindeki tüm bu beceri alanları içinde ve tüm dil seviyelerine göre basitten karmaşığa ilkesi içinde sezdirilerek öğretilmeye çalışılan “*zamanlar*” konusu, oldukça önemli bir yer tutmaktadır. “Çünkü dil bilgisi konularını öğretirken, öncelikli olarak zaman yapılarındaki kullanım esas alınmaktadır. Örneğin, durum ekleri öğretilirken bazı zamanların öğretilmiş olması gerekmektedir. Çünkü durum eklerinin kullanımı daha çok, fiili ve dolayısıyla zamanı olan cümleyle sağlanmaktadır. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında konuların sıralaması, hangi konunun önce, hangisinin sonra anlatılacağı önemlidir ve doğru tespit edilmelidir (Gökçen ve Okur, 2013: 343).” Öğrencinin ihtiyaçları ve bu ihtiyaçlara göre oluşturulan konu sıralaması, bu konular aracılığıyla öğretilmeye çalışılan cümle yapılarını ve dolayısıyla da öğretimi çok uzun zaman alan “*zamanlar*”ın bu cümle yapıları içindeki kullanımına göre sıraya konmakta ve yabancı dil olarak Türkçe kitaplarında da bu sıra gözetilmektedir. Bu sıranın ihtiyaca göre belirlenmesi, konu ve zamanların da kitaptan kitaba değişiklik göstermesini beraberinde getirmektedir. Öğrencilerin zamanlar konusundaki ihtiyaçları da kitaplardaki konu ve zamanların sıralamasını etkilemektedir. Bu nedenle öğrencilerin bu ihtiyaçlarını ortaya koyan türden çalışmalar yapılmalı ve yabancı dil olarak Türkçe kitapları da bu araştırmalardan elde edilen sonuçlar dikkate alınarak oluşturulmalıdır.

Öğrencilerin bu ihtiyaçlarını belirlerken yapılması gereken başlıca çalışmalarda karşıtsal dilbilim altında yer alan yanlış çözümlenmesi tekniğinin kullanıldığı çalışmalardır. Karşıtsal çözümlenme olarak da ifade edilen bu türden çalışmalarda Lado (1957)’ya göre amaç, dil ile öğrencilerin ana dilini karşılaştıran öğretmenin gerçek öğrenim sorunlarını daha iyi bilebilmesi ve bu

sorunlara çözüm üretebilmesidir. Karşıtsal çözümlemede bulunabilen öğretmenler, ders kitabının yeterli olmadığı durumlarda öğrenciler için zorluk oluşturan hususlarda kendinden katkı sağlayabilir. Ayrıca öğrencilerin karşılaştığı sorunlara da rahatlıkla çözüm üretebilir. Dolayısıyla bu durum öğretmenlerin başarısını artırır.

Karşıtsal çözümleme, dil öğreniminde karşılaşılan güçlükleri, aktarım ve ana dili girişimine dayandırmaktadır. Zamanla bütün güçlüklerin aktarım ve ana dili girişimiyle açıklanamadığı görülünce dillere başka yöntem arayışına girmiş ve sonuç olarak yanlış çözümleme yöntemi, karşıtsal çözümleme yöntemine alternatif olarak görülmüştür. Ancak burada yanlış çözümlemesinin, çözümlemesini yaptığı verilere dayandığı unutulmamalıdır. Başka bir deyişle yanlış çözümleme yönteminin malzemesi öğrencilerden elde edilen verilerdir. Söz konusu verilerin her zaman çok hassas olduğu söylenemez (İşler, 2002) ancak öğretmene rehberlik etmesi ve yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesinde izlenecek yolla ilgili kılavuz olması açısından oldukça önemlidir.

Karşıtsal çözümleme ile yanlış çözümlemesini birbirinden ayıran temel fark, karşıtsal çözümlemenin önceden yapılmasıdır, yanlış çözümlemesi ise yabancı dil öğrencilerinden elde edilen veriler veya onlara uygulanan sınavlar aracılığıyla, yani sonradan yapılır.

Bu araştırmada da amaç, yanlış çözümleme yoluyla Türkiye’de bir devlet üniversitesinde faaliyet gösteren TÖMER’in hazırlık sınıfında öğrenim gören B2 seviyesindeki 14 öğrencinin fiil çekimlerini yapabilme/kip eklerini kullanma becerilerine bakarak, daha çok hangi kiplerin çekimlenmesinde ne tür yanlışlar yaptıklarını tespit etmek, bu tespitlerden hareketle önerilerde bulunmaktır.

YÖNTEM

Araştırma nitel bir yaklaşımla yapılandırılmıştır. Bu araştırmada nitel araştırma türlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Türkiye’de bir devlet üniversitesinde faaliyet gösteren TÖMER’in hazırlık sınıfında 2016-2017 bahar yarıyılında Türkçe öğrenmeye çalışan öğrencilerin fiilleri kiplere göre çekimleyebilme becerilerini ölçmeye yönelik bir durum çalışması olduğundan betimsel bir araştırmadır.

Bu tür araştırmalarda, ele alınan olaylar ve durumlar ayrıntılı bir biçimde araştırılmakta ve bu araştırmalar genellikle tarama (survey) araştırmaları olarak da bilinmektedir (Erkuş,2005).

Nitel araştırma yaklaşımının kullanıldığı çalışma aynı zamanda, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen yabancı uyruklu öğrencilerin fiil çekimlerini yazılı olarak ifade edebilme becerilerini ölçmeye yönelik olduğu için de bir betimsel tarama çalışmasıdır. Öğrencilerin yazılı olarak ifade ettikleri fiil çekimlemelerinden elde edilen veriler, karşıtsal dilbilim çalışmalarının altında ele alınan yanlış çözümleme yoluyla incelenmiştir.

Örnekleme

Araştırmanın örnekleme, seçkisiz örnekleme alma yaklaşımına göre belirlenmiştir ve 2016-2017 akademik yılında Türkiye’de bir devlet üniversitesinde faaliyet gösteren TÖMER’in hazırlık sınıfında B2 dil seviyesindeki yabancı uyruklu toplam 14 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrenciler; Ö1(Öğrenci 1), Ö2, Ö3... şeklinde kodlanmıştır. Bu öğrencilerin oluşturduğu örnekleme grubuna doldurtulan Öğrenci Bilgi Formu (ÖBF)’nden elde edilen veriler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo Öğrenci bilgi formu (ÖBF)

Öğrenci Kodu	Bildiği Diğer Diller	Ana Dili	Ülkesi	Cinsiyeti	Dil Seviyesi
Ö1	Fransızca	Komorca	Komorlar	Kız	B2
Ö2	Arapça	Pullar	Gine	Erkek	B2
Ö3	Hintçe, Farsça, Urduca	Özbekçe	Afganistan	Erkek	B2
Ö4	-	Svahili	Brundi	Erkek	B2
Ö5	Moldovca, Rusça, İngilizce	Moldovca	Moldova	Kız	B2
Ö6	Peştuca	Farsça	Afganistan	Erkek	B2
Ö7	Rusça, Farsça	Tacikçe	Tacikistan	Kız	B2
Ö8	İngilizce	Arapça	Filistin	Erkek	B2
Ö9	İngilizce, Arapça	Svahili	Tanzanya	Erkek	B2
Ö10	Kazakça, Rusça, Ahıska Türkçesi	Ahıska Türkçesi	Kazakistan	Kız	B2
Ö11	-	Moğolca	Moğolistan	Kız	B2
Ö12	Boşnakça, İngilizce	Boşnakça	Sırbistan	Kız	B2
Ö13	İngilizce, Güney Slav Dilleri	Boşnakça	Sırbistan	Kız	B2
Ö14	Makedonca	Arnavutça	Makedonya	Erkek	B2

Veri Toplama Aracı

Çalışmadaki veriler, öğrencilerin kişisel özelliklerini tanımaya yönelik *Öğrenci Bilgi Formu (KBF)* ve anonim bir fıkra olan “*Timur’un Filleri ve Nasreddin Hoca*” isimli 29 yargı bulunan cümlelerden oluşmuş bir metinden hareketle toplanmıştır. Veriler, Nasreddin Hoca ile ilgili fıkradaki bu fiillerin “zaman ve tasarlama kipleri”ne göre çekimlenmesinin istendiği ve araştırmacı tarafından hazırlanmış yönergeleri içeren matbu bir form kullanılarak elde edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin her bir fiili kiplere göre çekimlemesi esnasında yapmış olduğu yanışlar “*Fiil Kök ya da Gövdesinin Yanlış Tespit Edilmesinden Kaynaklanan Hatalar, Olumsuzluk Ekinin Yanlış Kullanımından Kaynaklanan Hatalar, Gereksiz Birleşik Zaman Kullanımından Kaynaklanan Hatalar, Konuşma Dili ile Yazı Dilini Karıştırmaktan Kaynaklanan Hatalar, Yanlış Şahıs Eki Kullanımından Kaynaklanan*

Hatalar, Yanlış Kip Eki Kullanımından Kaynaklanan Hatalar ve Ses Kurallarına Aykırı Kullanımdan Kaynaklanan Hatalar” şeklinde yedi alt başlıkta toplanmış ve bu hatalı fiil çekimleri cümleler halinde ilgili başlık altında gösterilmiştir. Öğrencilerin çekimlemeleri istenen kiplere göre fiil kullanımlarının nasıl olması gerektiği parantez içinde verilmiş, öğrencinin yanlışı ise müdahale edilmeksizin hemen yanında aynıyla aktarılmıştır. Bulgular hem tablo hem de açıklamalar ve örnekler şeklinde verilmiş, sonrasında ise yorumlanmıştır.

Veri Analizi

Betimsel bir durum çalışması olan araştırmada nitel veri analizi tekniklerinden olan içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılan içerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla kitap, kitap bölümü, mektup, tarihsel dokümanlar, gazete başlıkları ve yazıları gibi bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanabilir (Sert vd, 2012: 2).

BULGULAR

Bu bölümde *Öğrenci Bilgi Formu(ÖBF)* ve *“Timur’un Filleri ve Nasreddin Hoca”* metni aracılığıyla *matbu formdan* elde edilen veriler içerik analizi ve yanlış çözümlemesi teknikleri kullanılarak cümle cümle ele alınmış ve öğrencilerin çekimlemeleri istenen kipe göre yüklemeleri çekimlerken ne gibi hatalar yaptıkları tespit edilmiş, yaptıkları hatalara göre oluşturulan ilgili alt başlıklar altında verilmiştir.

1. Fiil Kök ya da Gövdesinin Yanlış Tespit Edilmesinden Kaynaklanan Hatalar

- Köylü padişahı layıkıyla (ağırlamış) **ağır**mış.(Ö5, Ö7, Ö9, Ö11, Ö14)
- Köylü padişahı layıkıyla (ağırladı) **ağırla**ıyorlar.(Ö4, Ö5, Ö7, Ö9, Ö14)
- Köylü padişahı layıkıyla (ağırladı) **ağır**dır.(Ö4, Ö11)
- Köylü padişahı layıkıyla (ağırlar) **ağır**ır.(Ö11)
- Köylü padişahı layıkıyla (ağırlıyor) **ağır**ıyor.(Ö11)
- Köylü padişahı layıkıyla (ağırlayacak) **ağ**acaklar. (Ö1)
- Köylü padişahı layıkıyla (ağırlıyor) **ağır**ıyor. (Ö5,Ö7, Ö9, Ö10, Ö14)
- Köylü padişahı layıkıyla (ağırlamış) **ağırlaştır**ılmış. (Ö4)
- Köylü padişahı layıkıyla (ağırlamalı) **ağır**malı. (Ö11, Ö14)
- Köylü padişahı layıkıyla (ağırla) **ağır**sınlar. (Ö14)

- Köylü padişahı layıkıyla (ağırlasa) **ağırsa**. (Ö9)
  - Köylü ne (yaptı) **yaptısın**. (Ö7)
  - Hocam perişan olduk, bizi (kurtarıyor) **kuruyor**. (Ö5, Ö14)
  - Hocam perişan olduk bizi (kurtardı) **kurttu**. (Ö5)
  - Hocam perişan olduk bizi (kurtaracak) **kurtacak**. (Ö1, Ö9)
  - Fil bu, zamanla bağ bahçe (koymayacak) **koyamacak**. (Ö1, Ö13)
  - Fil bu, zamanla bağ bahçe (koymaz) **koyar**. (Ö5, Ö8, Ö10, Ö12)
  - Fil bu, zamanla bağ bahçe (koymayacak) **koyacak**. (Ö8, Ö10)
  - Fil hediyem olsun demiş ve (gitmiş) **gelmiş**. (Ö4)
  - Çaresiz, padişahın hediyesi diye (ses çıkaramayacak) ses **çıkamacak**. (Ö1)
  - Çaresiz, padişahın hediyesi diye (ses çıkaramadı) ses **çıkmadı**. (Ö7, Ö9)
  - Çaresiz, padişahın hediyesi diye (ses çıkaramayacak) ses **çıkarmayacak**. (Ö7, Ö13)
  - Çaresiz, padişahın hediyesi diye (ses çıkaramamış) ses **çıkarmış**. (Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13)
  - Çaresiz, padişahın hediyesi diye (ses çıkaramaz) ses **çıkartır**. (Ö10)
  - Köylüyü arkasına alıp, (huzura çıkacak) huzura **çıkartıyacak**. (Ö12)
  - Fil bu, zamanla bağ bahçe (koymayacak) **koyamacak**. (Ö1)
  - Fil bu, zamanla bağ bahçe (koymuyor) **koyuyor**. (Ö4, Ö8, Ö9, Ö12)
  - Yalnız (kalacak) **kaçacağım**, bir tane daha istiyoruz. (Ö4)
  - Bir bakar, korkudan arkasında kimse (kalmayacak) **kalacak**. (Ö9, Ö12)
  - Bir bakar, korkudan arkasında kimse (kalmaz) **kalar**. (Ö9)
  - Aksak Timur, Nasreddin Hoca'nın köyüne (uğruyor) **uğrarıyor**. (Ö2)
  - Aksak Timur, Nasreddin Hoca'nın köyüne (uğruyor) **uğraşıyor**. (Ö7)
- 2. Olumsuzluk Ekinin Yanlış Kullanımından Kaynaklanan Hatalar**
- Çaresiz, padişahın hediyesi diye (ses çıkaramadı) ses **çıkardı**. (Ö8, Ö11, Ö12, Ö13)
  - Çaresiz, padişahın hediyesi diye (ses çıkaramamış) ses **çıkarmış**. (Ö5, Ö8, Ö10, Ö12, Ö13)

- Çaresiz, padişahın hediyesi diye (ses çıkaramaz) ses çıkarır. (Ö10)

3. Gereksiz Birleşik Zaman Kullanımından Kaynaklanan Hatalar

-Yalnız kalıyor, bir tane daha (istemişiz) istiyormuş. (Ö4, Ö10)

-Yalnız kalıyor, bir tane daha (istemişiz) istiyorduk. (Ö7)

-Eeee ne (oldu) olmuşdur (olmuştu demek istemiş) file?(Ö4)

-Aksak Timur, Nasreddin Hoca'nın köyüne (uğrasa) uğrarsa. (Ö14)

-“Köyünüze bir fil hediyem olsun.” (demiş ve gitmiş) dermiş ve gidermiş. (Ö12)

-Köylü padişahı layıkıyla (ağırlasa) ağırlarsa. (Ö6)

-Filim nasıl, (diye sorsa) sorursem.(Ö6)

4. Konuşma Dili ile Yazı Dilini Karıştırmaktan Kaynaklanan Hatalar

-Biz bu file bir şey yapsak padişah kellemizi (alacak) alıcak. (Ö10)

- Bir tane daha isteyeceğiz, (diyecek) dıcek. (Ö13)

- Bir tane daha (isteyeceğiz) istiyecek. (Ö14)

5. Yanlış Şahıs Eki Kullanımından Kaynaklanan Hatalar

-Köylü padişahı layıkıyla (ağırlıyor) ağırlıyoruz. (Ö3, Ö13)

-Köylü padişahı layıkıyla (ağırladı) ağırlarıyorlar.(Ö4, Ö5, Ö7, Ö9, Ö14)

-Aksak Timur, Nasreddin Hoca'nın köyüne (uğruyor) uğruyoruz. (Ö3, Ö11)

-Köylüyü arkasına alır, (huzura çık) huzura çıkar. (Ö13)

-Hoca niye (gelmişsin) geldilar. (Ö4)

-Yalnız kalıyor, bir tane daha (istedik) istedi. (Ö5, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12)

-Yalnız kalıyor, bir tane daha (istemişiz) istemiş (Ö11, Ö12)

-Yalnız kalıyor, bir tane daha (istemişiz) istiyormuş. (Ö4, Ö10)

-Yalnız kalıyor, bir tane daha (istemişiz) istemişiniz. (Ö8, Ö12)

-Benimle (gelmişsiniz) gelmişsinler. (Ö8)

-Filden çok (memnun kaldık) memnun kaldız. (Ö8)

- Köylü padişahı layıkıyla (ağırlayacak) ağacıklar.(Ö1)

-Hocam (perişan olacağız) perişan olacak. (Ö1, Ö2, Ö9, Ö10)

- Hocam (perişan oluruz) perişan **olur**. (Ö3, Ö10, Ö13)
  - Hocam bizi (kurtaracaksın) **kurtacak**. (Ö1, Ö3)
  - Benimle (gelirsiniz) **gelir**? (Ö13)
  - Biz bu file bir şey yapsak padişah kelleimizi alır, (diyecekler) **deyecek**. (Ö3, Ö9)
  - Padişaha durumu (arz edeceğim) arz **edecek**. (Ö3, Ö12)
  - Köylü ne (yapacak) yapacak**sımlar**. (Ö8)
  - Yalnız kalıyor, bir tane daha (isteyeceğiz) **isteceğim**. (Ö4, Ö9, Ö10)
  - Hocam perişan olduk, bizi (kurtaracaksın) kurtaray**acak**. (Ö5, Ö10)
  - Filden çok (memnun kalacağız) memnun kalacak**sınız**. (Ö3, Ö8, Ö10, Ö12)
  - Filden çok (memnun kalacağız) memnun **kalıyor**. (Ö11, Ö13, Ö14)
  - Filden çok (memnun kalıyoruz) memnun **kalıyorsunuz**. (Ö8)
  - Bir tane daha (istiyoruz) **istiyor**. (Ö9, Ö10, Ö14, Ö5)
  - Hoca niye (gelirsin) **gelir**? (Ö12)
  - Filden çok (memnun kalırız) **kalır**. (Ö12)
  - Bir tane daha (isteriz) **ister**. (Ö12, Ö11)
  - Padişaha durumu (arz ederim) arz **eder**. (Ö10)
  - Yalnız kalıyor, bir tane daha (isteriz) **isterir**. (Ö9)
- 6. Yanlış Kip Eki Kullanımından Kaynaklanan Hatalar**
- Köylü padişahı layıkıyla (ağırladı) **ağırdır**. (Ö4)
  - Köylü padişahı layıkıyla (ağırlaya) **ağıralım**. (Ö14)
  - Aksak Timur, Nasreddin Hoca'nın köyüne (uğradı) **uğradır**. (Ö4)
  - Aksak Timur, Nasreddin Hoca'nın köyüne (uğraya) **uğralım**. (Ö14)
  - Hoca niye (gelmişsin) **geldilar**. (Ö4)
  - Hocam (perişan olacağız) perişan **olacak**. (Ö3)
  - Köylüyü arkasına alır, (huzura çıkar) huzura **çıkarrar**. (Ö8)
  - Hocam perişan (oluruz) **oldurur**. (Ö4)
  - Padişaha durumu (arz ederim) arz **ederdir**. (Ö4)

7. Ses Kurallarına Aykırı Kullanımdan Kaynaklanan Hatalar

- Fil bu, zamanla bağ bahçe (koymayacak) koy**amacak**. (Ö1)
- Fil bu, zamanla bağ bahçe (koymuyor) koym**iyor**. (Ö14)
- Çaresiz, padişahın hediyesi diye (ses çıkaramayacak) ses çık**amacak**. (Ö1)
- Fil hediyem olsun demiş ve (gitmiş) gel**imiş**. (Ö4)
- Hoca niye (gelmişsin) gel**dilar**. (Ö4)
- Yalnız kalıyor, bir tane daha (istememiş) istemi**şiniz**. (Ö8)
- Biz bu file bir şey yapsak padişah kelimemizi alır, (diyecekler) **deyecekler**.(Ö3)
- Aksak Timur, Nasreddin Hoca'nın köyüne (uğruyor) uğr**ıyor**. (Ö1, Ö5, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14)
- Yalnız kalıyor, bir tane daha (isteyeceğiz) iste**ceğim**. (Ö4, Ö12, Ö13)
- Köylüyü arkasına alır, (huzura çık) huzura **çik**. (Ö14)
- Fil bu, zamanla bağ bahçe koymaz, her yanı (talan edecek) talan ed**eyecek**. (Ö5)
- Hocam perişan olduk, bizi (kurtaracaksın) kurtar**ayacak**. (Ö5)
- Biz bu file bir şey yapsak padişah (kellemizi alacak) kellemizi al**ayacak**. (Ö5)
- Biz bu file bir şey yapsak padişah (kellemizi alıyor) kellemizi al**ıyor**. (Ö14)
- Köylüyü arkasına alır, (huzura çıkacak) huzura çıkar**ıyacak**. (Ö12)
- Bir tane daha isteyeceğiz, (diyecek) **dicek**. (Ö13)
- Hocam perişan olduk, bizi (kurtarır) kurtar**ar**. (Ö11)
- Bir bakar, korkudan arkasında kimse (kalmaz) kalmay**ır**. (Ö11, Ö13)
- Yalnız kalıyor, bir tane daha (isteriz) ister**ir**. (Ö9)
- Bir bakar, korkudan arkasında kimse (kalmaz)**kalar**. (Ö9)
- Filim nasıl, (diye sorar) sor**ur**.(Ö6)
- Filim nasıl, (diye sorsa) sor**ursem**.(Ö6)
- “Köyünüze bir fil hediyem olsun.” (demeli) **diyemeli**. (Ö9)
- “Köyünüze bir fil hediyem olsun.” (diye) **deye**. (Ö8)
- Yalnız kalıyor, bir tane daha (istemeliyiz) **isteymeliyiz**. (Ö8, Ö9)
- Yalnız kalıyor, bir tane daha (isteyelim) **istiyormayı**. (Ö5)

-Aksak Timur, Nasreddin Hoca'nın köyüne (uğraya) uğrayı.(Ö7)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Verileri sınıflandırırken oluşturulan başlıklara göre bakıldığında öğrencilerin genelini özellikle “çıkaramaz, koyamaz” gibi birleşik fiil özelliği taşıyan fiillerin kök ya da gövdelerini tespit etmekte zorlandıkları ve en fazla da bu konuda yanlış yaptıkları sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin en çok yanlışla düştükleri başlıklar sırasıyla: “ *Fiil Kök ya da Gövdesinin Yanlış Tespit Edilmesinden Kaynaklanan Hatalar, Yanlış Şahıs Eki Kullanımından Kaynaklanan Hatalar, Ses Kurallarına Aykırı Kullanımdan Kaynaklanan Hatalar, Yanlış Kip Eki Kullanımından Kaynaklanan Hatalar, Gereksiz Birleşik Zaman Kullanımından Kaynaklanan Hatalar, Olumsuzluk Ekinin Yanlış Kullanımından Kaynaklanan Hatalar, Konuşma Dili ile Yazı Dilini Karıştırmaktan Kaynaklanan Hatalar*” şeklindedir.

Çalışmadan elde edilen bu bulgulardan, öğrencilerin büyük oranda matbu form üzerinde kendilerinden istenilen fiil çekimlerini üçüncü tekil şahsa göre çekimledikleri tespit edilmiştir. Bunun sebebi, öğrenciye verilen matbu formdaki orijinal metinde geçen fiillerin ağırlıklı olarak üçüncü tekil şahsa göre çekimlenmiş fiiller olması olabilir. Bu durum öğrencilerin diyalog cümlelerindeki şahıs değişikliklerini fark edememelerine yol açmış olabilir ya da öğrenci, kip çekiminin daha önemli olduğunu düşünerek şahıs eklerini kullanmayı gereksiz bulmuş olabilir.

Araştırma verilerinden hareketle, genelini Afrika ve ada ülkelerinden öğrencilerle Moldovalı öğrencilerin oluşturduğu grubun zorlandıkları fiilleri çekimlemedikleri ya da bu fiilleri veri toplamada kullanılan metinde geçtiği şekliyle aynen tekrar ettikleri tespit edilmiştir. Yine aynı öğrencilerin pek çok kaynakta tasarlama kipleri başlığı altında verilen duygu, düşünce ve seslenmelerini dile getirmede kullanılan emir, gereklilik, dilek-şart ve istek kiplerine göre çekimlemeleri gereken fiilleri çekimleyemedikleri görülmüştür. Öğrencilerin Türk Cumhuriyetlerinden gelenleri hariç diğerlerinin zaman kipleriyle fiil çekimlemekten kaçınmadıkları fakat tasarlama kipleriyle çekimlerken pek çok kip çekiminde hata yaptıkları ya da çekimlemekten kaçındıkları tespit edilmiştir. Çekimleme yaptıkları tasarlama kiplerinde ise çoğunlukla dilek-şart kipi çekimlerinde gereksiz birleşik zaman kullandıkları görülmüştür.

Türk Cumhuriyetlerine mensup ve Moğol asıllı öğrencilerle, ana dili Boşnakça olan Sırbistanlı öğrencilerin genel anlamda fiil çekimlerinde diğer ülkelere ve dillere mensup öğrencilere göre daha az hata yaptıkları sonucuna varılmıştır. Öğrenciler, zaman kiplerinden çok tasarlama kiplerinden olan emir kipi ve istek kipi ile ilgili fiil çekimlerinde yanlış yapmışlardır. Araştırmanın sonuçlarını Yağmur Şahin (2013), Erol (2008), Ersoy (1997), Mete (1997), Akdoğan (1993) ve Özkan Altaş (1992)'in yapmış oldukları benzer çalışmalardan elde ettikleri sonuçlar da desteklemektedir.

Öğrencilerden elde edilen verilerden hareketle öğrencilerin kip kullanımları sırasında kaynaştırma ekini çoğu zaman doğru yerde kullanamadıkları ya da kullanmaları gerekirken kullanmadıkları, ünlü daralmasıyla ilgili uygulamada hatalar yaptıkları, gereken yerde ünsüz benzeşmesi (sertleşmesi) yapamadıkları, kalın ve ince ünlüleri tam olarak ayıramadıkları ve bu nedenle ünlü uyumuna aykırı kullanımlar yaptıkları fakat çoğunlukla büyük ünlü kuralını uygulamada daha başarılı oldukları görülmüştür.

Çalışmadan elde edilen verilerden hareketle:

-Derslerde öğrencilerin en çok yanlış yaptıkları konularla ilgili daha fazla sayıda etkinliğe yer verilmeli ve böylece öğrencilerin bu konulardaki eksikleri giderilmeye çalışılmalıdır.

- Dil ailelerinin farklılığının ve öğrenmedeki bireysel farklılıkların Türkçenin yabancı dil olarak öğretimini de yakından etkilediği dikkate alınmalı, gerektiğinde öğrencilere aynı anda ama farklı etkinlikler de yaptırılmalıdır.

-Tüm konularda olduğu gibi dil bilgisi öğretiminde de “basitten karmaşığa” ilkesi her zaman dikkate alınmalıdır.

-Dil bilgisi öğretimi, öğrencinin Türkçenin farklı kullanımına da tanık olması ve öğrendiklerini tekrar tekrar görerek pekiştirmesi açısından sezdirme yoluyla, diğer tüm öğrenme alanları içinde ve diğer konuların öğretilmesiyle bir arada yapılmalıdır.

-Öğrencilerin kip kullanımları sırasında bazı ses olaylarına aykırı yazımlar yaptıkları görülmüştür. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ses olaylarını doğru kullanma becerileri ve ses olaylarını kullanamama durumlarının nedenleri üzerine bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akdoğan, G. (1993). *Yabancıların Türkçe öğreniminde ad durumu ve çekim açısından sık rastlanan yanlışlar ve nedenleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barın, E. (1994). Yabancılara Türkçenin öğretimi metodu. *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, 17, 53-54.
- Beydoğan, Ö. ve Şahin, A. (2002). Dil Bilgisi öğretiminde kavram haritası ve düz metne dayalı öğretim materyallerinin öğrencilerin öğrenme düzeyine etkisinin karşılaştırılması üzerine bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-3, Ankara.
- Cem, A. (2005). Dil bilgisi öğretiminde biçim-anlam-kullanım üçlüsü: ders malzemesi hazırlama ve uygulama önerileri. *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, 128, 7-11.
- Demircan, Ö. (2013). *Yabancı dil öğretim yöntemleri*. DER Yayınları: İstanbul.
- Dolunay, S., K. (2010). Dil Bilgisi öğretiminin amacı ve önemi. *TÜBAR XXVII*, 275-284.
- Erkuş, A. (2005). *Bilimsel araştırma sarmalı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Erol, H. F. (2008). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bildirme ve tasarlama kiplerinin öğretimi ve sıralaması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Ersoy, S. (1997). *Türkçe öğrenen yabancıların yazılı anlatım yanlışlarının dilbilgisi açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Genç, S. Z. ve Şahin, Ç. (2012). *Eğitim bilimine giriş*. Paradigma Akademi: İstanbul.
- Gökçen, G. ve Okur, A. (Editörler: Durmuş, M. ve Okur, A.). (2013). *Yabancılara Türkçe öğretimi (El kitabı)*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Horwitz, B., M., K., E., Joann, C. (1986). Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70(2), 125-132.

- İşler, E. (2002). Karşıtsal çözümlleme ve Arapça öğretimi. *Nüsha Dergisi*, II, 6.
- Krashen, S.D. ve Terrell, T. D. (1983). *The natural approach language acquisition in the classroom*. London: Alemany press.
- Lado, R. (1957). *Linguistics across cultures*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Mete, F. (1997). *Özbek ve Azeri öğrencilerin Türkçe öğreniminde ad durum ve eylem çekimi yanlışları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öz, M. F. (2001). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, M. (2006). *Özel öğretim yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özkan Altaş, A. (1992). *Yabancıların Türkçeyi öğrenmeleri esnasında yaptıkları isim hâl ekleri yanlışları ve bu konunun değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sezer, A., Oğuzkan, F., Özdemir, E. ve Göğüş, B. (Ed. Bekir Özer) (1991). *Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Sağır, M. (2002). *İlköğretim okullarında Türkçe dil bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sert, G., Kurtoğlu, M., Akıncı, A. ve Seferoğlu, S.S. (2012). Öğretmenlerin teknoloji kullanma durumlarını inceleyen araştırmalara bir bakış: bir içerik analizi çalışması. *Uşak Üniversitesi Akademik Bilişim Dergisi*, 1-8,
- Sever, S., Kaya, Z. ve Aslan, C. (2008). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Tavşancıl, E. & Aslan, E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon Yayınları: İstanbul.
- Türk Dil Kurumu (TDK) (1998). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Yağmur Şahin, E. (2013). Yabancı dil olarak türkçe öğrenen öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki ek yanlışları. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, XV, 433-449.